

РОЗДІЛ IV

Кримінальне та кримінально-виконавче право, кримінологія, кримінальний процес і криміналістика

УДК 343.983

І. Гора, В. Ходанович

Сучасні проблеми експертного дослідження мовленнєвих повідомлень, що містять інформацію екстремістського характеру

У статті розглядаються питання становлення й розвитку лінгвістичної експертизи як нового виду експертизи, одним із завдань якої є дослідження мовленнєвих повідомлень, що містять інформацію екстремістського характеру, визначаються окремі особливості комплексного психолого-лінгвістичного дослідження таких експертних об'єктів. Автор доходить висновку, що останніми роками судова психолого-лінгвістична експертиза в Україні стала вкрай витребуваною. Для того, щоб на високому науковому й методологічному рівні проводити психолого-лінгвістичний аналіз матеріалів, надавати обґрунтовані, аргументовані відповіді на поставлені перед експертами запитання, експерт не повинен обмежуватися рамками алгоритмів дослідження, які використовуються в традиційних психологічних та лінгвістичних експертизах. Комплексний об'єкт дослідження потребує адекватних йому підходів та методів, активного використання інформації, що отримана в суміжних галузях знань.

Ключові слова: кримінальне провадження, судова експертиза, об'єкт експертизи, комплексна психолого-лінгвістична експертиза.

Постановка проблеми. Під час досудового розслідування й розгляду судами матеріалів кримінальних проваджень речовими доказами виступають різноманітні документи з рукописними текстами, досліджуючи які необхідно встановити дані про особистість їх автора та виконавця за ознаками писемного мовлення і почерку. Мовлення є об'єктом дослідження багатьох наук, зокрема криміналістичної науки (авторознавства, фоноскопії), лінгвістики, психології. Беручи участь у процесі слідоутворення, відображення подій, зафіксоване усне або писемне мовлення стає носієм криміналістично значущої інформації, що має значення для виявлення, розкриття та розслідування злочинів низки злочинів. В мовленні відбиваються ознаки й індивідуальні особливості людини. Унікальність, неповторність, відносна сталість цих ознак, можливість їх виявлення й дослідження дає змогу вирішувати низку ідентифікаційних та неідентифікаційних завдань. Саме тому дослідження за завданням прокурора, слідчого усного й писемного мовлення під час здійснення кримінального провадження має велике практичне значення. Зазвичай необхідність у таких дослідженнях виникає в зв'язку з потребою розшуку конкретної особи або зменшення кола осіб, серед яких доцільно шукати злочинця чи іншу особу – фактичного автора й виконавця мовленнєвого повідомлення.

Писемне мовлення протягом останніх десятиліть розглядається переважно як об'єкт авторознавчих досліджень і є джерелом інформації не лише для вирішення завдань, пов'язаних з встановленням фактичних даних про автора документа. Застосуванню лінгвістичних знань при проведенні авторознавчих досліджень присвячені праці С. М. Вула, Т. В. Будко (Т. В. Гомон),

Ю. А. Комісарова, Ю. П. Прадіда та ін. При цьому основну увагу автори приділяли прикладній стороні застосування лінгвістичних знань в криміналістиці. У більшості наукових праць проблему ідентифікації та розпізнавання окремих соціально-біографічних, соціально-демографічних та психологічних характеристик автора мовленнєвого повідомлення розглянуто в аспекті дослідження писемного мовлення. Окремі завдання з діагностичного дослідження писемного мовлення хоча й передбачають використання спеціальних знань фахівців в галузі авторознавчої експертизи, проте не відносяться до предмету цієї експертизи. Так, не мають авторознавчої направленості питання, що стосуються обсягу й змісту використаних в тексті понять, лексичного значення слів та словосполучень, котрі використовуються в певних або інших текстах, їх стилістичного забарвлення, смислового навантаження, питання щодо характеру інформації, яка міститься в текстах, про те, чи може вона розглядатися як образлива, чи не містить текст погроз або тиску відносно конкретної особи, яким є характер її впливу на адресата повідомлення тощо. Необхідність експертного вирішення подібних завдань пов'язана із значним збільшенням в багатьох кримінальних провадженнях кількості матеріалів, за якими необхідно здійснити тлумачення слів, словосполучень, пов'язаних з погрозами, вимогами вчинення певних дій тощо. Іншими словами, виникнення лінгвістичної експертизи зумовлене особливостями розвитку суспільно-мовної ситуації в Україні, яка характеризується актуальністю проблем, що знаходяться на межі питань мови і права.

Виклад основного матеріалу. Відома вітчизняна вчена і фахівець в галузі судової експертизи Т. В. Будко зазначає, що на сьогоднішній день мовлення досліджується в межах судово-авторознавчої експертизи, яка відноситься до класу криміналістичних експертиз. Проте сама назва цієї експертизи значно звужує можливості експертного дослідження писемного мовлення. Слідча та судова практика давно вже потребують вирішення завдань, пов'язаних не тільки з встановленням невідомого автора тексту, а й зі змістом, стилістичним оформленням текстів відомих авторів. В Україні такі неавторознавчі експертизи проводять вже понад 20 років, але в силу певних факторів, зокрема, (невеликої кількості експертів цієї галузі, відсутності відповідного сучасним реаліям централізованого центру їх навчання, різного рівня компетентності експертів, а також відсутність теоретичної та методичної єдності підходів до процесу експертного дослідження тощо), відповідні інструкції Міністерства юстиції з року в рік повторюють застарілі дані щодо самої назви і можливостей судової експертизи писемного мовлення [1, с. 474].

Протягом багатьох років в судовій експертизі відбувався й відбувається процес диференціації (розділу) наукових знань, що призвів до виокремлення судових експертиз на класи, роди, види. Разом з тим взаємопроникнення наукових дисциплін, необхідність вирішення суміжних питань під час дослідження об'єктів вимагає постійної інтеграції знань. Інтеграція знань є тим механізмом, що допомагає подолати нестачу відомостей про досліджуваний об'єкт, правильно обґрунтувати експертний висновок, а значить – підвищити рівень його повноти, наукової обґрунтованості й надійності. Сьогодні судово-лінгвістична експертиза як самостійний рід судових експертиз, що відносяться до класу судово-мовленнєвих, знаходиться в стадії завершеності формування її теоретичних засад. З низки явищ епізодичного характеру лінгвістична експертиза перейшла до експертиз, котрі стають надзвичайно необхідними за такими категоріями кримінальних проваджень як публічні заклики до насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або до захоплення державної влади, а також розповсюдження матеріалів із закликами до вчинення таких дій (ч.2 ст. 109 КК України), умисні дії з метою зміни меж території або державного кордону України на порушення встановленого Конституцією України порядку, публічні заклики чи розповсюдження матеріалів із закликами до вчинення таких дій (ч.1 ст. 110 КК України), дії, спрямовані на розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті, на приниження національної честі та гідності (ч.1 ст. 161 КК України), де без залучення спеціальних лінгвістичних знань неможливо або вкрай складно встановити реальний склад злочину, що вчиняється шляхом розповсюдження усного або писемного мовлення. На жаль, поки що основна маса лінгвістичних експертиз за кримінальними провадженнями зазначених категорій, проводиться особами, котрі не мають судово-експертної підготовки (журналістами, філологами, викладачами вишів). При цьому якість експертних висновків є доволі низькою, вони мають помилки та неточності. Вчені-мовознавці (зазвичай, це викладачі вишів, які не є співробітниками державних судово-експертних установ) не завжди чітко уявляють собі коло своїх обов'язків й відповідальність за сформульовані висновки, іноді не бачать судової перспективи зроблених ними умовиводів та суджень. У їх висновках інколи фігурують неперевірені версії, домисли, гіпотези, суб'єктивні думки, котрі можуть бути прийняті для наукової дискусії, проте їх не можна використовувати в якості висновків експерта. Значення висновку, виконаного професійним експертом-лінгвістом, важко переоцінити, адже фактичні дані, що отримані шляхом експертного

дослідження, не можуть бути відображені ні в якому іншому процесуальному документі, окрім висновку експерта [2, с. 19]. І хоча у відповідності до кримінального процесуального законодавства експертний висновок не має жодних переваг перед іншими доказами і за загальним правилом повинен оцінюватися у сукупності з ними, роль його у встановленні істини за такими категоріями кримінальних проваджень є значною.

Розуміння того, що у сучасному суспільстві правосуддя є неможливим без професійно виконаних експертиз, викликало потребу використання в інтересах правильного вирішення кримінального провадження не просто звичайного філологічного знання, а розробки методик аналізу мовленнєвої діяльності екстремістської спрямованості, використання інструментальних методів аналізу, визначення місця цього виду експертизи у класифікації судових експертиз, її предмета, об'єкта, мети і завдань, визначення компетенції експерта-лінгвіста, а також використання спеціальних знань в галузі психології мовленнєвої діяльності та інших наук. Сьогодні науковцями виокремлюється два основних види експертиз: лінгвістична та психолого-лінгвістична.

Компетенція судової лінгвістичної експертизи, що пов'язана із вирішенням питань щодо визначення ознак екстремістських матеріалів, визначається предметною галуззю дослідження - аналізом мовних та мовленнєвих засобів, що використовуються в якості інструмента (знаряддя) злочину, відповідальність за вчинення якого передбачена ст. 109, 110 та 161 КК України.

Для підготовки висновку експертного дослідження тексту з інформацією екстремістського змісту принципово важливим є правильно розуміти поняття «направленість мовленнєвого впливу», котра визначається як здатність тексту сформуванню у свідомості слухачів певний уявний результат шляхом надання морально-психологічного впливу на свідомість слухачів. Ключова проблема, котру необхідно доказово та об'єктивно вирішити фахівцю, полягає у визначенні міри (потенціалу) впливу змісту тексту на свідомість людей, які з ним ознайомились. Важливо підкреслити, що завдання експерта полягає лише в тому, щоб оцінити потенціал впливу змісту тексту, а не реальні наслідки впливу на соціальні групи людей, які виокремлені за етнічною, расовою, релігійною або іншою ознакою. Направленість речового впливу на шкідливі наслідки визначається шляхом дослідження змісту міркувань, що реалізується в одній з можливих комбінацій логічної схеми: тезис – обґрунтування тезису – висновок [3]. Проблема мовленнєвого акту закликів у лінгвістичній експертизі розглядалася О. М. Барановим. Підкреслюючи, що заклик як мовленнєвий акт є частиною суспільно-політичної комунікації та відрізняється від інших видів спонукань, дослідник виявляє учасників даного мовленнєвого акту, а також зміст мовленнєвого акту – спонукання виконати певні дії [4, с. 419]. Лінгвістичне тлумачення закликів, що містяться в усних або рукописних мовленнєвих повідомленнях, перш за все ґрунтується на даних сучасних тлумачних словників.

Лінгвістична експертиза містить два основні види досліджень: семантичні, або змістовні – аналіз тексту з метою виявлення в ньому певних смислів та характеру впливу на адресата; та дослідження найменувань – аналіз назв, доменних імен тощо, як засіб позначення продуктів людської діяльності. В ході судово-лінгвістично експертизи тексту до компетенції експертів-лінгвістів відноситься виявлення в ньому висловлювань, в котрих екстремізм або його різновиди згадуються як явище, тлумачення та інтерпретація їх семантики. Лексико-семантичний аналіз здійснюється з метою встановлення значень слів та словосполучень і пов'язаний з позначенням словами української або російської мови явищ екстремізму та його різновидів; семантико-стилістичний та лінгвостилістичний аналіз здійснюється з метою встановлення в тексті оціночних висловлювань, що містять лексеми російської або української мови, які відносять до явищ екстремізму та його різновидів й визначення модальності та знаку оцінок, які в ньому містяться [5, с. 53]. Отже, специфіка судової лінгвістичної експертизи за певними кримінальними провадженнями полягає в тому, що результати лінгвістичного аналізу змістовно-сислової та формальної сторони мовленнєвого витвору слугують джерелом доказів наявності або відсутності складу, тобто ознак об'єктивної сторони злочину.

Предметом судової лінгвістичної експертизи є факти та обставини, що встановлюються на основі дослідження закономірностей існування й функціонування в усному та писемному мовленні природної та штучної мови. Предметом судової лінгвістичної експертизи «екстремістських текстів», на нашу думку, є встановлення фактичних даних про особливості тексту, що мають значення для кримінального провадження. Такими особливостями тексту є його направленість (комунікативна мета автора, мета повідомлення), ознаки закликів до певних активних дій, ознаки пропаганди певних поглядів, значення окремих компонентів тексту тощо. К.І.Бринев розуміє під предметом дослідження за спірними мовленнєвими витворами у зв'язку з кримінальними справами по обвинуваченню в екстремістській діяльності, а також збудження расової, релігійної, національної та соціальної ненависті та ворожнечі – мовленнєву поведінку автора спірного мовленнєвого витвору [6, с. 10]. Проте

дане визначення є неоднозначним, оскільки може досліджуватися спеціалістом і піддаватися оцінці органами досудового розслідування та судом мовленнєва поведінка не автора, а особи, котра озвучила авторський текст, а для того, щоб встановити автора тексту, необхідним є проведення авторознавчої, а не лінгвістичної експертизи.

Об'єктами лінгвістичної експертизи письмових та усних текстів є мовленнєві витвори у формі письмових та усних висловлювань, що зафіксовані на будь-якому матеріальному носії. Доволі часто в якості об'єктів комплексної лінгвістичної експертизи за кримінальними провадженнями, пов'язаними з протидією екстремізму, виступають короткі (у тому числі креолізовані) тексти: листівки; написи, які супроводжують будь-які графічні зображення, розповсюджені в мережі Інтернету; лозунги на мітингах; заклики тощо. Активне використання коротких текстів може бути пояснене специфікою їх сприйняття. Вони легко сприймаються і несуть при цьому доволі значний обсяг інформації, оскільки такі тексти, не дивлячись на короткість форми, містять в собі значну кількість імпліцитних компонентів, котрі легко есплікуються реципієнтом. Окрім того, будучи короткими і лаконічними, вони легко запам'ятовуються й відтворюються [7, с.41]. Короткі тексти являють собою семантичні згортки, оскільки лише незначна частина інформації в них є явною, «лежить» на поверхні, тобто є найбільш очевидною для адресату. У зв'язку з цим такі тексти часто використовуються зловмисниками з метою просунення ідей екстремістського толку.

У масових комунікативних процесах значна кількість повідомлень містить не лише вербальні, а й невербальні компоненти, інтегровані у зв'язану і цілісну змістовно-смыслову єдність, що комплексно впливає на аудиторію. Іноді повною мірою смисл повідомлення в межах тексту не висловлений, проте він доповнений за допомогою інших елементів: зображень, графічних символів. В такому випадку фахівці мають справу з особливим типом тексту, для позначення котрого у сучасних дослідженнях використовують різноманітні терміни: полікодовий, ізовербальний, відеовербальний, семіотично ускладнений та інші. Під невербальними компонентами в цьому випадку розуміють малюнки, фотокартки, символи, відеоряд тощо.

По суті предметом даного виду експертних досліджень є встановлення наявності або відсутності таких характеристик (особливостей) тексту та його автора, що знайшли відображення у тексті, котрі мають значення для прийняття правильного рішення за кримінальним провадженням, тобто юридично значущих. Лінгвіст зорієнтований на предметно-змістовний аналіз, виявлення значення окремих слів та висловлювань, всього тексту, мовні способи виразу смислу, формальні особливості комунікації. Психолог – на виявлення психологічних особливостей діяльності автора, смислу повідомлення, психологічних феноменів ворожнечі тощо, здійснює мотиваційно-цільовий аналіз тексту [8]. Пріоритет при проведенні таких досліджень повинен належати соціальним психологам і психолінгвістам, які встановлюють загальну смыслову спрямованість матеріалів, вектор впливу на аудиторію, а філологи повинні обмежуватися аналізом мовних, мовленнєвих засобів, використаних автором для реалізації злочинного задуму [9, с.198]. У методиці проведення судової психолого-лінгвістичної експертизи матеріалів за кримінальними провадженнями, пов'язаними із протидією екстремізму та тероризму, об'єкт визначено таким чином: текст як продукт мовленнєвої та комунікативної діяльності й поведінки людини (його автора), а предметом є фактичні дані про особливості тексту (матеріалу), які встановлюються шляхом дослідження об'єктів експертизи за допомогою лінгвістичних та психологічних знань. Авторами цих методичних рекомендацій також визначено компетенції експертів: лінгвіст визначає, про що саме йдеться, а психолог – чому і для чого [10]. В разі здійснення аналізу таких матеріалів експерт повинен брати до уваги те, що зображення тих самих символічних об'єктів може викликати різні асоціативні ряди у аудиторії. Для того, щоб на науковому та методологічному рівнях проводити психологічний аналіз матеріалів із змішаним змістом, експерт не повинен обмежуватися межами алгоритмів дослідження, що застосовуються у традиційних видах психологічних експертиз. Комплексний об'єкт дослідження вимагає адекватних йому підходів та методів, активного використання інформації, отриманої із суміжних галузей знань.

Аналіз небагатої поки що судової практики та спеціальної літератури дозволяє сформулювати наступний орієнтовний перелік питань для психолого-лінгвістичної експертизи: - Чи містяться в наданих на дослідження матеріалах заклики до здійснення яких-небудь дій, якщо так, то яких саме, який їх характер, ступінь і форми прояву? - Чи містяться в тексті, виступі (матеріалах, наданих на дослідження) висловлювання, що містять різку негативну оцінку або такі, що виражають неприязнь, вороже ставлення до певної етнічної групи (раси, національності)? Якщо є, то в якій формі вони виражені: твердження, думки, емоційно-експресивні оцінки, суб'єктивно-оціночні судження тощо? - Чи використані в даному матеріалі спеціальні мовні засоби для цілеспрямованої передачі образливих характеристик, негативних оцінок, установок та спонукань до дій проти будь-якої раси, національності

чи окремих її представників? - Чи містяться в тексті (виступі, матеріалах, наданих для дослідження) висловлювання, які містять заклики до здійснення яких-небудь ворожих чи насильницьких дій стосовно осіб якої-небудь раси, національності або релігії? - Чи містяться в тексті (виступі, матеріалах, наданих для дослідження) висловлювання спонукального характеру, які містять заклики до ворожих чи насильницьких дій стосовно осіб певної раси, національності або релігії проти іншої? - Яким чином зміст публікації (виступу, твору) або зображення (карикатура) впливають на психіку людини, які викликає асоціації, чи викликають почуття національної ворожнечі або ненависті, приниження національної гідності, ображення релігійного почуття? - Чи здатні надані на дослідження матеріали спричинити розпалювання національної, расової або релігійної ворожнечі (принизити національну честь та гідність, образити релігійні почуття)?

Питання щодо кримінально-правової оцінки наявних закликів не входить до компетенції експертів лінгвістів, психологів, а вирішується правознавцями, оскільки виходить за межі компетенції експерта. Так, наприклад, не можна ставити експерту питання: Чи розпалюють висловлювання гр. К національну, расову або релігійну нетерпимість? Чи спрямовані наведені в тексті висловлювання на розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті або на приниження національної честі та гідності? На неправомірність постановки експерту таких питань вказує і чітка процесуальна вимога, що сформульована у ч.1 ст. 242 КПК України, відповідно до якої, не допускається проведення експертизи для з'ясування питань права.

Висновки. Останніми роками судова психолого-лінгвістична експертиза в Україні стала вкрай витребуваною. Для того, щоб на високому науковому й методологічному рівні проводити психолого-лінгвістичний аналіз матеріалів, надавати обґрунтовані, аргументовані відповіді на поставлені перед експертами запитання, експерт не повинен обмежуватися рамками алгоритмів дослідження, які використовуються в традиційних психологічних та лінгвістичних експертизах. Комплексний об'єкт дослідження потребує адекватних йому підходів та методів, активного використання інформації, що отримана в суміжних галузях знань.

Джерела та література

1. Експертизи у судочинстві України: наук.-практ. посіб. / за заг. ред. В. Г. Гончаренка, І. В. Гори. – К.: Юрінком Інтер, 2015. – 504 с.
2. Галяшина Е. И. Лингвистика VS экстремизма: в помощь судьям, следователям, экспертам / Под ред. М. В. Горбаневского / Е. И. Галяшина. – М.: Юридический Мир, 2006. – 96 с.
3. Комплексное исследование специалистов №81/10 (03-08) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.spbu.ru/files/upload/science/centers/issledovanie_CHR.doc.
4. Баранов А. Н. Лингвистическая экспертиза текста: теория и практика: учеб. пособие / А. Н. Баранов. – М.: Флинта; Наука, 2007. – 529 с.
5. Галяшина Е. И. Лингвистика VS экстремизма: в помощь судьям, следователям, экспертам / Под ред. М. В. Горбаневского / Е. И. Галяшина. – М.: Юридический Мир, 2006. – 96 с.
6. Бринев К. И. Теоретическая лингвистика и судебно-лингвистическая экспертиза: автореф. дисс. ... докт. юрид. наук : спец. 10.02.19. / К. И. Бринев. – Кемерово, 2010. – 42 с.
7. Гагина О. В. Психолого-лингвистическое исследование кратких текстов (в том числе креолизованных) по делам, связанным с противодействием экстремизму (на материале демотиваторов) / О. В. Гагина, В. О. Кузнецов, Ю. Н. Зубкова // Теория и практика судебной экспертизы. – 2013. – № 2 (30). – С. 40-44.
8. Секераж Т. Н. Методологические проблемы исследования спорных текстов по делам об экстремизме / Т. Н. Секераж [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://psyjournals.ru/psyandelaw/2011/№2/40909.shtml>.
9. Ратинов А. Р., Кроз М. В. Ответственность за разжигание вражды и ненависти. Психолого-правовая характеристика / А. Р. Ратинов, М. В. Кроз, Н. А. Ратинова / Под ред. проф. А. Р. Ратинова. – М. Юрлитинформ, 2005. – 256 с.
10. Теоретические и методологические основы судебной психолого-лингвистической экспертизы текстов по делам, связанным с противодействием экстремизму / О. В. Кукушкина, Ю. А. Сафонова, Т. Н. Секераж; ГУ РФЦСЭ при Минюсте России. – М., 2001. – 326 с.

Гора И., Ходанович В. Современные проблемы экспертного исследования речевых сообщений, содержащих информацию экстремистского характера. В статье рассматриваются вопросы становления и развития лингвистической экспертизы как нового вида экспертизы, одной из задач которой является исследование речевых сообщений, содержащих информацию экстремистского характера. Авторами определяются отдельные особенности комплексного психолого-лингвистического исследования таких экспертных объектов. Сегодня судебно-лингвистическая экспертиза как самостоятельный род судебных экспертиз, относящихся к классу судебно-речевых,

находиться в стадії завершеності формування її теоретических основ. Автор приходить к виводу, что в последние годы судебная психолого-лингвистическая экспертиза в Украине стала крайне востребованной. Для того, чтобы на высоком научном и методологическом уровне проводить психолого-лингвистический анализ материалов, предоставлять обоснованные, аргументированные ответы на поставленные перед экспертами вопросы, эксперт не должен ограничиваться рамками алгоритмов исследования, используемыми в традиционных психологических и лингвистических экспертизах. Комплексный объект исследования требует адекватных ему подходов и методов, активного использования информации, полученной в смежных областях знаний.

Ключевые слова: уголовное производство, судебная экспертиза, объект экспертизы, комплексная психолого-лингвистическая экспертиза.

Gora I., Khodanovych V. Current Problems of Expert Study of Verbal Message Containing Information of Extremist Nature. The article focuses on the establishment and development of linguistic expertise as a new type of expertise, the main task of which is investigation of verbal message containing information of extremist nature, determining some peculiarities of complex psychological-linguistic investigation of the matter. At present forensic-linguistic expertise as an independent kind of expertise, which falls into the category of forensic-verbal, is at the stage of completeness of forming theoretical basis. The author concludes that this kind of expertise has become quite popular in Ukraine recently. To carry out the psychological-linguistic analysis of the materials at high scientific and methodological level, to give well-grounded answers to the assigned tasks an expert should not limit himself to the framework of algorithms of investigation used in traditional psychological-linguistic expertise. Complex object of study requires adequate approaches and methods, as well as reference to the related fields of knowledge to obtain necessary information.

Key words: criminal proceeding, forensic expertise, object of expertise, complex psychological-linguistic expertise.

УДК 343.1(477)

О. Кваша, І. Ізай

Система кримінально-правової протидії втручання в діяльність працівників правоохоронних органів

У статті досліджуються питання диференціації кримінальної відповідальності за втручання в діяльність працівників правоохоронних органів. За результатами дослідження визначено поняття системи кримінально-правової протидії втручання в діяльність працівників правоохоронних органів, встановлено зв'язки між складовими елементами такої системи та виявлено недоліки її законодавчої побудови в частині відсутності конкретизації окремих понять, таких як «втручання», «вплив у будь-якій формі». На підставі отриманих результатів сформульовано пропозиції по вдосконаленню ст. 343 КК України.

Ключові слова: втручання, працівник правоохоронного органу, система, кримінально-правова протидія, кримінально-правова кваліфікація.

Постановка наукової проблеми та її значення. Відповідно до положень ч. 2 ст. 19 Конституції України органи державної влади, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Зазначене конституційне положення знайшло своє відображення ст. 8 Закону України «Про Національну поліцію», що визначає основні положення принципу законності, яким керується у своїй діяльності Національна поліція та інші правоохоронні органи.

З огляду на правовий статус працівників правоохоронних органів та специфіку покладених на них завдань, таких як: 1) забезпечення публічної безпеки і порядку; 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; 3) протидії злочинності та інші, у законодавстві встановлені спеціальні повноваження цих органів, включно із правом на застосування фізичної сили, спеціальних